MESUR ADDYSG (CYMRU) 2011

EXPLANATORY NOTES

SYLWEBAETH AR ADRANNAU

Rhan 2: Llywodraethu Ysgolion

Pennod 1: Ffedereiddio ysgolion a gynhelir

22. Mae'r Bennod hon yn disodli, o ran Cymru, adrannau 25 a 26 o Ddeddf Addysg 2002, gan wneud darpariaeth newydd ar gyfer ffedereiddio ysgolion a gynhelir. Mae ffedereiddio'n caniatáu ar gyfer ffurfio gr#p ar y cyd, o ddwy neu ragor o ysgolion o dan un corff llywodraethu.

Adran 10 – Ffedereiddio ysgolion gan gyrff llywodraethu

23. Mae'r adran hon yn rhoi p#er i gyrff llywodraethu ysgolion a gynhelir ddarparu y caiff dwy neu ragor o ysgolion ffedereiddio, neu ffederasiwn presennol ffedereiddio ag un neu ragor o ysgolion, neu ddau neu ragor o ffederasiynau presennol ffedereiddio, o dan un corff llywodraethu. Mae'n darparu ymhellach mai penderfyniad sydd i'w wneud gan y corff llywodraethu dan sylw yw ffedereiddio o dan yr adran hon, unwaith y bydd wedi cydymffurfio ag amodau a gweithdrefnau penodol a bennir mewn rheoliadau.

Adran 11 – Cynigion gan awdurdodau lleol i ffedereiddio ysgolion

24. Mae is-adran (1) yn darparu p#er i awdurdodau lleol yng Nghymru, i gynnig y caiff dwy neu ragor o ysgolion a gynhelir ffedereiddio, ffederasiwn presennol ffedereiddio ag un neu ragor o ysgolion, neu ddau neu ragor o ffederasiynau presennol ffedereiddio, o dan un corff llywodraethu.

25. Mae is-adran (2) yn darparu bod rhaid i awdurdod lleol, sy'n gwneud cynigion i ffedereiddio ysgolion neu ffederasiynau o dan yr adran hon, gyhoeddi'r cynigion hynny. Mae is-adran (3) yn darparu bod awdurdod lleol i ymgynghori â chyrff penodol yngl#n â'r cynigion cyhoeddedig.

26. Nid yw'r gofynion hyn i gyhoeddi ac ymgynghori yn gymwys i gynnig i ffedereiddio ysgolion bach. Diffinnir ysgol fach gan orchymyn a wneir o dan adran 15 o'r Mesur. Pan fo cynnig o'r fath, mae is-adran (5) yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdod lleol ymgynghori â neb ond cyrff llywodraethu'r ysgolion bach sydd i'w ffedereiddio.

27. Mae is-adran (7) yn darparu bod rhaid i awdurdod lleol benderfynu unrhyw gynigion i ffedereiddio ysgolion. Bydd y weithdrefn ar gyfer penderfynu cynigion yn cael ei phennu mewn rheoliadau. Caiff yr awdurdod lleol gadarnhau'r cynigion (naill ai gydag addasiadau neu hebddynt, neu'n ddarostyngedig i ddigwyddiad penodol) neu caiff eu tynnu'n ôl.

28. Mae is-adran (8) yn caniatáu i awdurdodau lleol ystyried ffedereiddio gydag ysgolion a gynhelir gan awdurdod lleol arall, ar yr amod y ceir caniatâd yr awdurdod lleol arall.

29. Mae is-adran (9) yn gwneud yn ofynnol cael caniatâd personau penodol, cyn y caiff awdurdod lleol gynnig ffederasiwn sy'n cynnwys ysgol sefydledig neu ysgol wirfoddol. Y personau hynny, yn achos ysgol Gatholig Rufeinig neu ysgol yr Eglwys yng Nghymru

yw'r awdurdod esgobaethol, ac yn achos ysgolion sefydledig neu wirfoddol eraill, y personau sy'n penodi'r llywodraethwyr sefydledig.

30. Mae is-adran (10) yn darparu y caiff rheoliadau bennu gofynion mewn perthynas â chynigion i ffedereiddio. Gallai'r rheini gynnwys, er enghraifft, ei gwneud yn ofynnol cael caniatâd personau penodol cyn y caiff awdurdod wneud, cyhoeddi neu gadarnhau'r cynigion. Caiff rheoliadau a wneir o dan yr is-adran hon wneud darpariaeth wahanol ar gyfer ffederasiwn sy'n cynnwys ysgol fach.

Adran 12 – Gweithredu cynigon o dan adran 11

31. Mae'r adran hon yn gwneud darpariaeth ynghylch gweithredu cynigion i ffedereiddio.

32. Mae is-adrannau (2) a (3) yn pennu'r rhai y mae'n ofynnol eu bod yn gweithredu'r cynigion. Y rhain yw'r awdurdod lleol neu'r corff llywodraethu, i'r graddau y mae'r cynigion yn darparu ar gyfer hynny, ac unrhyw berson arall a bennir mewn rheoliadau.

33. Pan fo awdurdod lleol wedi cadarnhau cynigion, rhaid eu gweithredu fel y'u cadarnhawyd (is-adran (4)). Fodd bynnag, ceir addasu cynigion a gadarnhawyd ar gais personau a bennir mewn rheoliadau (is-adran (5))

34. O dan is-adran (6), caiff awdurdod lleol benderfynu peidio â gweithredu cynnig a gadarnhawyd os byddai gwneud hynny'n afresymol o anodd, neu os yw'r amgylchiadau wedi newid i'r fath raddau nad yw'n briodol gwneud hynny mwyach. Caiff rheoliadau wneud yn ofynnol bod yr awdurdod lleol yn ymgynghori â phersonau rhagnodedig cyn penderfynu felly (is-adran (7)).

Adran 13 – Corff llywodraethu sengl ar gyfer ffederasiynau

35. Gr#p o ysgolion sydd ag un corff llywodraethu yw ffederasiwn. Bydd yr ysgolion o fewn ffederasiwn yn parhau i gael eu trin fel ysgolion unigol (ac felly, wrth arfer ei ddyletswyddau, rhaid i'r corff llywodraethu wneud hynny mewn perthynas â phob ysgol o fewn y ffederasiwn yn unigol). Fodd bynnag, ceir pennu'r amgylchiadau mewn rheoliadau pan ganiateir trin ffederasiwn fel pe bai'n ysgol sengl.

Adran 14 – Rheoliadau mewn perthynas â ffederasiynau

36. Mae'r adran hon yn darparu y caiff rheoliadau wneud darpariaeth bellach mewn perthynas â ffederasiynau, gan gynnwys mewn perthynas â'u diddymu, a throsglwyddo eiddo, hawliau a rhwymedigaethau.

Adran 15 – Dull adnabod at ddibenion y Bennod hon ysgolion bach a gynhelir yng Nghymru

37. Mae'r adran hon yn rhoi p#er i Weinidogion Cymru wneud gorchymyn sy'n diffinio "ysgol fach a gynhelir" yn ôl y nifer o ddisgyblion mewn ysgol. Y niferoedd o ddisgyblion fyddai'r niferoedd a bennid ar ddyddiad penodol mewn blwyddyn ysgol. Unwaith y diffinnir ysgol fach a gynhelir, bydd modd i Weinidogion Cymru gyfarwyddo ysgolion o'r fath i ffedereiddio.

Adran 16 – Ffedereiddio ysgolion sy'n peri pryder drwy gyfarwyddyd gan Weinidogion Cymru

38. Mae'r adran hon yn yn caniatáu i Weinidogion Cymru gyfarwyddo ysgolion sy'n peri pryder i ffedereiddio. Mae'n gwneud hyn drwy fewnosod adran 18B newydd ym Mhennod 4 o Ran 1 o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 (ymyrryd mewn ysgolion yng Nghymru sy'n peri pryder).

39. Mae'r adran 18B(1) a (2) newydd yn esbonio beth a olygir wrth 'ysgol sy'n peri pryder' at ddibenion y p#er hwn i ymyrryd. Mae'n cynnwys - ysgol sy'n destun mesurau arbennig; ysgol sydd angen gwelliant sylweddol; ysgol lle y mae safonau perfformiad

y disgyblion yn annerbyniol o isel; ysgol lle y cafwyd methiant difrifol ym maes rheoli neu lywodraethu sy'n niweidio neu'n debyg o niweidio safonau perfformiad; ysgol lle y mae diogelwch y disgyblion neu'r staff o dan fygythiad; ac ysgol sy'n methu â chydymffurfio â gorchymyn ynghylch tâl ac amodau athrawon.

40. Mae is-adran (3) o'r adran 18B newydd yn caniatáu i Weinidogion Cymru gyfarwyddo awdurdod lleol neu gorff llywodraethu, ac mae is-adran (4) yn nodi'r gwahanol fathau o drefniadau y cânt gyfarwyddo yn eu cylch. Mae'r rhain yn cynnwys ffedereiddio ysgol sy'n peri pryder ag un neu fwy o ysgolion eraill neu â ffederasiwn sy'n bodoli eisoes, a chyfarwyddo ysgol sy'n peri pryder i ymadael â ffederasiwn.

41. Mae is-adran (5) o'r adran 18B newydd yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ymgynghori â chyrff penodol cyn gwneud cyfarwyddyd ac mae is-adrannau (6) a (7) yn gwneud darpariaeth mewn cysylltiad â gwneud, amrywio a dirymu cyfarwyddiadau, gan gynnwys darpariaeth bod cyfarwyddiadau o'r fath yn orfodadwy drwy orchymyn mandadol yr Uchel Lys.

42. Mae adran 16 o'r Mesur arfaethedig hefyd yn diwygio adran 14(3) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 fel na chaiff awdurdod lleol arfer ei bwerau ymyrryd mewn perthynas ag ysgol sy'n peri pryder os yw Gweinidogion Cymru yn arfer eu p#er ymyrryd yn yr adran 18B newydd.

Adran 17 – Canllawiau a roddir gan Weinidogion Cymru

43. Mae'r adran hon yn darparu p#er i Weinidogion Cymru ddyroddi canllawiau ar ffedereiddio y bydd rhaid i awdurdodau lleol a chyrff llywodraethu ysgol a gynhelir yng Nghymru roi sylw iddynt, wrth arfer eu swyddogaethau o dan Bennod 1 o Ran 2 o'r Mesur.

Adran 18 – Ffederasiynau: darpariaethau atodol

44. Mae'r adran hon yn caniatáu gwneud rheoliadau sy'n addasu Pennod 4 o Ran 1 o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 (ymyrryd mewn ysgolion sy'n peri pryder) ac adrannau 49 – 51 ac Atodlen 15 i'r Ddeddf honno (dirprwyo ariannol) o ran y modd y'u cymhwysir i ffedereiddio ysgolion. Gallai rheoliadau o dan yr adran hon ddarparu, er enghraifft, pan geir amodau penodol sy'n ysgogi pwerau ymyrryd mewn un ysgol o fewn ffederasiwn ond nid mewn ysgolion eraill, y gellid, er gwaethaf hynny, arfer y pwerau ymyrryd hynny mewn perthynas â'r corff llywodraethu. Mae adran 18 yn caniatáu hefyd gwneud rheoliadau i addasu deddfwriaeth sy'n ymwneud â gwahanol gategorïau o ysgolion. Bydd rheoliadau o'r fath yn egluro sut y cymhwysir y ddeddfwriaeth honno i ysgolion sydd o fewn yr un ffederasiwn ond yn perthyn i wahanol gategorïau .

Adran 19 – Mân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol i Ddeddf Addysg 2002

45. Mae'r adran hon yn gwneud diwygiadau canlyniadol i adrannau 19 ac 20 o Ddeddf Addysg 2002, fel bod y darpariaethau hynny'n cyfeirio at ffederasiynau o dan y Mesur. Mae'n cyfyngu'r modd y mae adrannau 24, 25 a 29 o Ddeddf Addysg 2002 yn gymwys i Loegr am eu bod wedi eu disodli, yn achos Cymru, gan y ddarpariaeth a wnaed gan y Bennod hon. Mae'r adran hon hefyd yn diwygio paragraff 5 o Atodlen 1 i Ddeddf Addysg 2002 i'w gwneud yn glir, os bydd ysgol mewn ffederasiwn yn cau a bod mwy nag un ysgol ar ôl yn y ffederasiwn, ni fydd corff llywodraethu'r ffederasiwn yn cael ei ddiddymu'n awtomatig.

Adran 20 – Mân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol i Ddeddf Addysg 2005

46. Mae'r adran hon yn gwneud mân ddiwygiad a diwygiad canlyniadol i Ddeddf Addysg 2005 fel ei bod yn cyfeirio at ffederasiynau o dan y Mesur hwn.

Adran 21 – Dehongli'r Bennod hon

47. Mae is-adran (1) yn diffinio termau a ddefnyddir ym Mhennod 1 o Ran 2 o'r Mesur. Mae is-adran (2) yn darparu ar gyfer dehongli termau a ddefnyddir mewn unrhyw ddeddfiad mewn perthynas ag ysgol ffederal, gan bennu, er enghraifft, fod cyfeiriad mewn deddfwriaeth at gorff llywodraethu ysgol a gynhelir yn cael effaith, mewn perthynas â ffederasiwn, fel pe bai'n gyfeiriad at gorff llywodraethu ffederasiwn.

Pennod 2: Hyfforddiant i lywodraethwyr a chlercod a darparu clercod

Adran 22 – Gwybodaeth a hyfforddiant i lywodraethwyr ysgolion a gynhelir

48. Mae is-adrannau (1) a (2) yn gosod dyletswydd ar awdurdodau lleol i ddarparu gwybodaeth i lywodraethwyr ysgolion a gynhelir yng Nghymru, er mwyn galluogi'r llywodraethwyr i gyflawni eu swyddogaethau.

49. Mae is-adrannau (3) a (4) yn darparu y caiff rheoliadau wneud yn ofynnol bod awdurdod lleol yn sicrhau (yn ddi-dâl) y ddarpariaeth o hyfforddiant a ragnodir ar gyfer llywodraethwyr ysgolion.

50. Mae is-adran (6) yn darparu bod rhaid i awdurdod lleol ddarparu hyfforddiant i lywodraethwyr i'w galluogi i gyflawni eu swyddogaethau.

Adran 23 – Dyletswydd awdurdodau lleol i ddarparu clercod i gyrff llywodraethu ysgolion a gynhelir

51. Mae rheoliadau o dan adran 23 o Ddeddf Addysg 2002 yn darparu ar gyfer penodi clerc i gorff llywodraethu. O dan adran 22 o'r Mesur hwn, rhaid i awdurdod lleol roi gwybod i'r corff sy'n penodi'r clerc y caiff ofyn i'r awdurdod lleol ddarparu person i weithredu fel y clerc. Caiff rheoliadau wneud yn ofynnol, pan wneir cais o'r fath gan gorff o'r fath, bod yr awdurdod lleol yn darparu clerc, a darperir ar gyfer talu am ddarparu'r gwasanaeth hwnnw.

Adran 24 – Hyfforddiant i glercod cyrff llywodraethu ysgolion a gynhelir

52. Caiff rheoliadau o dan yr adran hon osod dyletswydd ar y corff sy'n penodi clerc i gorff lywodraethu (yn unol â rheoliadau o dan adran 23 o Ddeddf Addysg 2002). Y ddyletswydd y ceir ei gosod yw sicrhau bod y person a benodir yn glerc wedi cwblhau hyfforddiant hyd at safon a bennir yn y rheoliadau. Mae is-adran (3) yn darparu y caiff rheoliadau wneud darpariaeth bellach mewn perthynas â hyfforddi clercod.

Adran 25 – Dyletswydd awdurdodau lleol i sicrhau bod hyfforddiant ar gael i glercod

53. Mae'r adran hon yn gosod dyletswydd ar awdurdod lleol i sicrhau'r hyfforddiant yr ystyria'n briodol ar gyfer clercod i gyrff llywodraethu.